

Радослав Раденковић

Љубиша Мишић или путник у неопевано

(Љубиша Мишић: „Догођени су сви животи“, „Багдала“, Крушевац, 1975.)

Када један песник започиње свој живот песничком димензијом одмеравања стварности, када у свакој новој песми исказе одређени круг мисли и идеја, разумљиво је да његово понирање у све нове и тек откривене кругове бића, мора доносити и свеже резултате; понекад строго објективно пројектоване, а понекад и мимо тога закона сазнања. У том смислу збирка „Догођени су сви животи“, као и она „Псеће песме“, говори да се рађа једно ново песничко име, један нов поетски свет; снажан, свеж, заокружен и по много чему занимљив. Она нам даје могућност размислања о песничком концепту света, и разуме се, нуди дијалог који нам дати свет намеће.

Специфичан тренутак поезије Љубише Мишића, посматран у оквирима најновијих стремљења песничке речи у нас, огледао би се, пре свега, у томе што је његов стваралачки пут усмерен ка непознатом, дакле, неопеваном, а чин оштриња садржан у процесу осмишљавања савремених релација човека, његових немоћи и отуђења од онога што би чинило битну претпоставку за његову даљу хуманизацију.

Распон тема је широк: од медитација о животу и смрти, преко слика које трећом димензијом упућују на неку реалност, до космоса и понирања

у још неистражене вирове људског сазнања, опсесија и рефлексивна. Таква тематска разноврсност доказ је песничког односа према животу, израз његових унутрашњих потреба да на све реагује, на сваки се позив одазове и прихвати изазов. То, међутим, није страност ни другим песницима и зато ћемо морати на неке ствари ближе да укажемо. Основна разлика између текуће, традиционалне, и поезије Љубише Мишића заснива се на чињеници што прва полази од већ устаљених и утврђених поетских норми, док ова друга, о којој је реч, тежи утврђивању нових вредности и, наравно, себе саме као вредност. Просто речено, велики број савремених песника „вуче“ за собом равњачу по туђем орању, док овај песник снагом свога талента незадрживо крчи неорину. Истина, то је и најтежи део посла, али и једини начин да се створи терен за другачију климу у литератури, за другачије именовање виђених ствари света, за већи поетски простор који стоји ненасељен визијом песника, и, напokon, то је једини начин да крупни делови наше језичке заједнице постану свесни нових могућности израза, нових односа у функционисању фонолошких, граматичких и лексичко-семантичких система.

И није чудо што је Мишићева поезија таква, што нам то

нуди, јер одуев је било оних који су градили, дизали нове спратове, и оних који су то дограђивали.

Стога она све више претпоставља свој сопствени унутрашњи свет чији је поетски простор омеђен језиком, али и сопствену визију коју тај језик твори. У том, новоизграђеном, простору она успоставља специфичне законе засноване на модификованом саставу неких виших сфера конотације. У том послу, мучном за свакога, најтеже је како пронаћи формулу, тј. како разиграну димензију мисли укротити у реч, како мисао „поробити“ у знак неозначеног.

Јер:

*уствари у ту реч претворен
као једину и увек другу
биће из ње поново створен
и ухапшен у кругу.*

Али, када се и то оствари, није мимоиђен проблем, не песников, већ оних којима он намењује своје дело. Јер, исто као што се ова поезија опире традицији и традиција не штеди свој отпор. Наводећи нас да је читамо, песник у нама буди нешто што нисмо кадри да прихватимо. Јер, схватити једно књижевно дело, значи, у извесном смислу, пустити биће које га је написало да нам се, у нама самима, открије, да жи вимо извешан однос истовестности која треба да постоји између нас. Међутим, нас — нема; свеједно, нас — који нисмо ту на истој равни, или пак наш устаљени, већ књишки формиран кодовни систем не може нам омогућити да дешифрујемо замишљену страну видљивости. Пошто читалац традиционалиста не може да одбаци себе из себе, он то чини са оваквом врстом поезије. Са друге стране, у многим случају, и читалац и критичар у њему понашају се слично онима у „Царевом новом руку“, или као слепци којима су позајмљене очи. Никома, пак, ни случајно неће пасти на ум да себе замењује с неким кога не схвата. Отуда се ствара одбојност

и узајамно неразумевање, а — како то рече Талмуд — несхваћени песник исто је што и неотворено писмо.

Даће се видети зашто говоримо о овоме, и зашто баш сада, јер:

*Реч између редова речи
коју никада не могу написати
читам је пишући док лежи
Љубишу кога нико не схвати.*

Сем тога, у целој збирци, присутна је још једна сумња у неспокој живота, у човеков срећени хабитус; ту је немир који растиче простор и време, па према томе и све што је у непосредној вези са постојањем. Овакве медитативне импликације трагања означавају песников ход кроз свет, али се ту нећемо задржавати. Нас интересује нешто друго, до много чему специфично у општем смислу ново. То је систем сједињавања и одвајања, могућност замене. Тако, на пример, густо, једноставно, самосвојно ткиво прве песме у збирци „Брест“, персонифицирано је у неку нашу личност, у необичан поглед у људско, па тако ствара неки предео интима, поистовећује се дрво са човеком, човек с њим — у једно:

*Пролећа си смрћу
песник
бре брата
ниси крив
ниси крив
звезде се буде будне
јој што ноћас видим*

И, ето, ту смо већ пред загометком како посудити свест једном другом субјекту који се налази у неком неслућеном односу као објекат наспрам себе субјекта, где једно друго ја овладава, мисли и саосећа уместо нас, а мимо нас.

Јер, неко други, а не Брест помера се у видном пољу, у неком хипотетичном простору, и ту се да поставити питање: каква је, и колика је то снага песникова која испуњава моју свест и која, кад кажем: Брест представља то дуго ја које ни-

ПОРБА
ОКТОБРА

сам имао намере да изговорим?! Одговор се може дати жалосно упрошћен: то ја, које у мени мисли онда кад имам пред собом Брест (сандучар!) јесте ја овога Љубише Мишића који је ту песму ишчупао из неке несанице.

Тако је постављен цео циклус до оне крајње, Јасике, где ће се и сам песник наћи у дилеми:

*Ту сам и нисам ту
о где сам
северна туго корења...*

Тиме се примичемо Платону за кога идеје бејаху узрок свега појавног, али то појавно никад не постаде савршенство свог узора, јер би се на тај начин изједначио узрок са последицом, примарно са секундарним, суштанствено са појавним, јер спољашње треба да буде слика неког стварног света. Зато није чудо, није без разлога иселјавање на нову чистину одакле треба поћи даље до „последње вене“, живе од искона, до висине „где гостују светлости“. И ту се опет јавља нешто ново, другачије него код других песника, другачије но што је било у претходном циклусу „Сандучари“, а то су, смем да кажем, могућности сједињавања кроз стапање и могућности разумевања без сједињавања. Како то?! Просто да се запази, тешко да се оствари. А песник Љубиша Мишић толико се може стопити са оним што ствара, па тако не само што престаје да буде свестан свога ја, већ и оне друге свести што обитава у песми. И тада у њему мора да тутњи страх, који нараста заједно са надолажењем стихова, да тече јека док се прогања „реч између редова речи“ у чамовању до звезда лишће што се изнутра пење; дамарење док се смисао убризгава и осмишљује бисмисао зарад неког новог смисла. Тек у том, и таквом кошмару песник може да каже:

*Ја сам лажан
истинит је мој говор иза
говора
вода непотребна да би био
ватра непотребна да би био
ваздух непотребан да би био
...
песма сам коју нико
не може написати.*

То је шума без шумара, у дубини ока листа, живи јутра зачарана; кроз њу протичу невиди у вид, реке корења у мисао, зато у шумском крошњару цветови као да ватре саму ватру; нема пуга, нема станишта, само ветрови проносе речи и оне расту док им корен не стигне до воде. Тако почиње, а нема краја, прапочетак вечности, рађа се цео појам као једна реч коју према теорији о глобалном исказу, бејаше цела слика, осмишљена овде, враћена тамо да себе изнова осветљава.

Сем тога, Мишић има сва својства пажљивог читаоца који се не подаје лако жестини емоције; студиозно пребира, пробира и сређује своје мисли. Треба се дивити његовој способности да одржи континуитет и интензитет регистровања обиља утисака и мисаоних фреквенција све кроз осмишљен систем елипсе:

*лег бега
уво вира
орган земље
драшко матовић
померен сунцу
пренаглашен у камену
одашње траве
натрашке
разроок*

Са друге стране, овај песник се може скоро коренито „одвојити“ од онога што је предмет његовог певања, али и тада не показује немогућност успостављања односа. И, ма колико било тешкоћа у том систему приближавања и удаљавања никада се на простору комуникације не јавља место за нејасну мисао, све је смештено у седишту песме суде-

дујући у њеном особеном животу. Зато нема места неизвесности јер постоји један трансцендентални свет, као непостојећа граница чулног света и ова поезија се чврсто креће ка њему и кроз њега. Има у њој нечег и од оне Андрићеве девизе: померити свој живот и живети мисао песме.

Сада већ можемо рећи: у целој збирци „Догођени су сви животи“ разликују се и узајамно допуњују две врсте проницања: проницање чулима, по-

лусвесном маштом, и проницање које долази као резултат одражавајуће свести. То је, дакле, књига младог истраживача запуштених предела маште; то је изнова, увек и до краја, само тај песник, или путник у неопевано, Љубиша Мишић. Препознатљив у доживљају света, усхићен у очајању, у задуживању и сновиђењу по распетости између хтења и могућности људске, по пределима где се раба неизрециво, по снази да укроти мисао у реч јачом од своје моћи.